

Bohumil Krátký / Zátíší, krajiny, figury

2. července – 31. srpna 2015

Město Telč a Městská galerie Hasičský dům, nám. Zachariáše z Hradce

Výstavu připravily akad. mal. Alena Moravcová-Krátká a PhDr. Helena Jarošová

Výtvarného umělce Bohumila Krátkého (1913 – 2005) zná širší veřejnost nejspíš jako grafika, autora lyricky laděných litografií a nespočetných exlibris.¹ Současnou výstavou ve městě, v němž Bohumil Krátký prožil téměř šedesát let, představujeme umělce jako malíře krajin, Telče, zátíší a lidských figur. Vystavená díla seznamují diváka s jeho malířským talentem a pocházejí vesměs z padesátých až sedmdesátých let minulého století. Tato první posmrtná výstava je i uctěním desetiletého výročí umělcova úmrtí.

Jaký byl **život** a jak se utvářelo **dílo malíře a grafika** Bohumila Krátkého, člena prestižního Sdružení českých umělců grafiků Hollar, držitele několika úctyhodných cen z mezinárodních exlibristických soutěží v Německu (Mönchengladbach 1981, Kronach 1983), Dánsku (Frederikshavn 1982), Polsku (Malbork 1984), Itálii (Bormio 1985) a Československu (Chrudim 1986), který od čtyřicátých let minulého století až do pozdních let svého vysokého věku pravidelně vystavoval na domácí i zahraniční půdě?

Z Prahy do Telče

Bohumil Krátký se narodil 27. května 1913 v Praze. Jako litograf zde pracoval v renomované tiskárně Melantrich a při zaměstnání mezi lety 1928–1932 vystudoval Státní grafickou školu, kde jako pedagogové působili uznávaní odborníci, mezi nimi také známý český grafik-symbolista Jan Konůpek. A právě on, jak Krátký píše ve svých vzpomínkách, „se stal jeho velice důvěrným rádcem“. Přátelský vztah pokračoval i po skončení školy a přešel i na syna Jiřího Konůpka, významného překladatele krásné literatury a znalce dějin světové literatury. „Měl jsem štěstí, že svá tovaryšská léta jsem prožil v první republice, která, ač jistě nebyla dokonalým rájem, pro kulturně zvědavého mladíka rájem byla,“ píše Krátký v pamětech. Během vojenské služby se na Zemském velitelství seznámil s malířem Janem Bendou (1897 – 1967), který zde působil jako civilní zaměstnanec. Lidsky i duchovně spříznění, pronajali si společný ateliér v Pařížské ulici č. 3. Ateliér příležitostně navštěvovali například František Tichý, Vilém Plocek a také literáti. Krásná literatura a poezie nebyly Bohumilu Krátkému ničím odlehlým. V tomto období napsal a sám kamenotisky vyzdobil bibliofilské vydání své básnické sbírky *Krásná po plameni*. Za protektorátu připravil a ilustracemi doprovodil i ilegální vydání Seifertovy sbírky *Ruka a plamen*. S literárními inspiracemi se setkáváme i v jeho volných grafických listech a exlibris, v cyklu inspirovaném Ovidiovým Uměním milovat anebo starověkým textem *Píseň písní*.

Obklopen umělci, rozhodl se v roce 1939 studovat na Akademii výtvarných umění v Praze. Hlásil se k malíři Villimu Nowakovi (1886–1977) a byl přijat. Politická a válečná situace v zemi, vyhlášení Protektorátu Čech a Moravy však připravily čerstvě zapsanému studentu nečekané zklamání: německé okupační úřady téhož roku vysoké školy zavřely. Za jedné návštěvy Kladna, kam občas zavítal, neboť tu prožil část jinošských let, se seznámil s Martou Češkovou, sekretářkou časopisu *Pestrý týden*, s níž posléze vstoupil do manželského svazku. Její židovská matka musela v roce 1940 nastoupit do transportu a v roce 1943 byla v plynové komoře v Osvětimi zavražděna. Rodina a hlavně dcery se s tímto traumatem nikdy nevyrovnaly.

¹ Rödel, K., Bohumil Krátký. Illustriertes Exlibris – Werkverzeichnis 1952–1997, Frederikshavn, Exlibristen 1998; Vencel, S: České exlibris, SČUG Hollar, Praha 2000.

Mladá dvojice si před koncem války začala zařizovat vlastní byt s ateliérem v Pařížské ulici 32. Než jej mohla užít, byl dům za Pražského povstání 1945 zapálen a zcela vyhořel. Sousedil totiž s právnickou fakultou, kde mělo sídlo velitelství SS a to z bezpečnostních důvodů učinilo stavbu neobyvatelnou. Manželé tak přišli o všechno, o první Bohumilovy výtvarné práce, o obrazy Tichého, Špály, Filly, Bendy, Kremličky a také o vzácnou knihovnu z produkce Aventina. Vyhořelo-li všechno, vyhořely také svršky a tak se v prvních poválečných dnech Bohumil Krátký ženil s Martou Českovou ve vypůjčených šatech. Reminiscencí na osudný požár je malířův obraz **Trýzněné město** (1970, olej), umístěný v úvodní části výstavy spolu s fotografií vyhořelého domu v Pařížské ulici (originál snímku poskytl k reprodukci Archiv hlavního města Prahy).

Když byly na podzim roku 1945 vysoké školy znovu otevřeny, přihlásil se Bohumil Krátký, nyní již otec, na grafickou speciálku k Vladimíru Puklovi, motivován nejspíše pragmaticky: z předchozích dob ví, že užitá grafika, plakáty, prospekty mohou poskytnout nejnужnější živobytí. Jako student pražské AVU obdržel na akademický rok 1947/1948 stipendium na L'École des Beaux Arts v Paříži, kde měl příležitost i k zevrubnému studiu sbírek Louvre.

Od roku 1948 začala mladá rodina žít s tchánem a dědečkem v rodinném domě Českových v Telči. Do roku 1956 zde Bohumil Krátký pracoval v místní malířně porcelánu, poté se věnoval již jen vlastní umělecké tvorbě. Nyní se naplno, byť z finančního hlediska hodně skromně, osvědčila užitá grafika – letáky, prospekty, záhlaví k diplomům, knižní ilustrace (hlavně pro havlíčkobrodské nakladatelství). Výjimečně se naskytla i větší zakázka, například na návrhy na sgrafito, keramickou mozaiku či vitráž do architektury.

V Telči manželé Krátkých postupně nacházejí nové přátele, mezi nimi přítele nejdůvěrnějšího Václava Poppeho, Vaška, vzdělaného, uměnímilovného sběratele van goghovských publikací, fotografa a také vyučeného drogistu, který své občanské povolání dlouhá léta vykonával v drogerii na Velkém loubí. Občas Bohumil vyjíždí do Staré Říše za bratry Floriánovými a ti se zas při svých cestách zastavují v Telči. O prázdninách a o svátcích se vídá se spisovatelem Františkem Kožíkem a jeho rodinou. Většinu Kožíkových děl věnovaných spisovatelově celoživotní lásce – Telči, Bohumil Krátký ilustroval. S poněkud liberálním ovzduším konce šedesátých let se manželům Krátkým, paní Marta je v té době knihovnicí, podařilo spoluzaložit místní Klub poezie a v Telči tak mohli vystoupit někteří protagonisté slavných poetických pořadů pražské Violy. S koncem šedesátých let se manželé Krátkí konečně mohli vydat do Itálie za bratrem Bohumila Jiřím, artdirektorem italského deníku Il Tempo.

Krajiný a obrazy Telče

V padesátých a šedesátých letech Bohumil Krátký vystavoval na domácí scéně krajiny a obrazy Telče, sem tam i některý z figurálních motivů a zátiší. Pro jeho krajiny je příznačný hutný výtvarný projev, syté barvy a sevřené kompozice. Z reálných krajin čerpá spíše smyslové dojmy, které zpracovává v pevný plošný řád (*Krajina*, 1960, *Vysočina – červená pole*, 1960). Na paletě volí syté tóny, které jsou často ještě zdůrazněny tmavšími obrysovými liniemi. Krátkého krajiny a některé Telče nedojímají ani nepopisují, působí zemitě a syrově, odpovídají estetice moderní malby.

S podobným výtvarným pojetím se shledáme i na obraze *Telč s hráze Ulického rybníka* (1959), kde i reálná kompozice architektonických hmot včetně soklu sochy Sv. Jana Nepomuckého jdou vstříc výtvarné skladbě jednotlivých ploch kompozice. Právě pro tato a další plátina a kvaše lze mezi liniemi četných výtvarných přístupů českých krajinářů první poloviny 20. století nalézt i Bohumilu Krátkému osobité místo. Nad těmito a dalšími podobnými díly nacházíme odpověď, proč si pro svůj první vstup na pražskou AVU zvolil jako učitele malíře Williho Nowaka. Tento přístup ke krajinomalbě v klasické olejomalbě či kvaši již dále nerozvedl, neprohloubil, téma krajiny však zcela neopustil. S krajinou v temperě, akvarelu, pastelů, uhlu či tužce se setkáme na záznamech pořízených na cestách po kraji K. H. Máchy, později po Itálii (*Korsika*) a Francii (*Bretaň*) a Tunisu.

Zastavme se nyní nad Krátkého zobrazeními Telče. Každý obyvatel či náhodný návštěvník města žasne nad krásou a neskutečností až kulisovou zejména telčského náměstí a přilehlých budov. Avšak náměstí – architektonicky a urbanisticky dokonalý útvar – je pro umělce spíše oříškem. Bohumil Krátký vídal Telč dennodenně, nikdy mu neposkytla týž dojem a jak sám řekl v jednom interview, vždy zpodoboval nikoliv jenom skutečné město, ale „pocit z Telče“. Proto se na výstavě setkáme vedle realistických pohledů na město a jeho výjimečné stavby i s obrazem *Telč – růžová imprese* (1963), nebo s náměstím s dramatickým povětrím, *Telčí imaginární*.

V padesátých letech zachytil na zamrzlých rybnících bruslaře, pasáka hus opřené o dávno již neexistující dřevěnou stavbu na kdysi přirozenému životu ponechaném území proti zámeckému parku. Dokumentem historickým je i obraz *Velká Telč* z roku 1953, pohled na dolní část náměstí se zámekem a kostelními věžemi, ale především s dnes již neexistující úpravou podlaží, s funkční pumpou a typickou telčskou figurkou – starším mužem s hůlčičkou, který, prozradíme to a oživme vzpomínky starších obyvatel Telče, představuje umělcova tchána, starého pana Češku, každodenního pozorovatele ruchu na telčském náměstí.

Akty, figurální žánr a zátiší

Do stejného období jako krajiny a některé obrazy Telče, tedy do raných padesátých a šedesátých let minulého století, spadají i Krátkého akty. Z počátku ženská těla zdůrazňují živočišnost ženské tělesnosti, působí smyslně, ale též lyricky (*Tři dívky*, 1957). Později umělec tvary zkonkrétnil celistvou nebo rozptýlenou obrysovou linkou (*Idyly I. a II.*), až je podřídil výrazné lehce kubizující stylizaci (*Akt s kočkou*), patrné i v cyklu litografií z cirkusového prostředí, v nichž stylisticky využil kontrastu světla a stínu, aby zvýraznil plastičnost postav. Nápadně plošná, čistě geometrická stylizace překvapí v cyklu *Pocta řemeslu*, podnět k tomuto pojetí je třeba hledat v námětu, jemuž vévodí mužská těla a rytmus pracovních gest.

Zvláště svými akty, ale též zátišími sdílel Bohumil Krátký životní a umělecký postoj českých malířů dvacátých a třicátých let, jejich „vitalismus a smyslově bezprostřední uchopení světa v každém zážitku“. ² K tomuto životnímu a výtvarnému naladění patřil neodmyslitelně ženský akt, někdy jako erotický symbol i postava koně, a ovšem i zátiší. Krátkého zátiší, byť se jich podařilo shromáždit jen několik, nejlépe dokládají umělcovo směřování k „čisté výtvarnosti“, která koresponduje „s mezinárodním rozkvětem realismu“ jako protikladu intelektuálního kubismu a abstrakci. ³

Helena Jarošová

² Lahoda, Vojtěch, Proměny realismu a kubismu v malířství 20. a 30. let“, in: *Dějiny českého výtvarného umění 1890 – 1938*, IV./2, Academia, Praha 1998, str. 101 a násl.

³ Viz výše citované dílo.